

**L'Aubert
(la vall d'en Bas, la Garrotxa)
(segles VI-X dC):
un assentament rural en els orígens
del *Comitatus Bisuldunense***

CRISTIAN FOLCH IGLESIAS I JORDI GIBERT REBULL*

* Grup de Recerca Emergent OCORDE (2009 SGR-727). Departament de Ciències de l'Antiguitat i de l'Edat Mitjana de la Universitat Autònoma de Barcelona. Edifici B- Campus de la UAB 08193 Bellaterra (Barcelona), folch72@hotmail.com, jgibertr@hotmail.com, www.ocorde.com/ramon.marti@uab.cat. Aquesta excavació forma part d'un projecte marc, finançat pel Ministerio de Ciencia e Innovación, que porta per títol Organización fiscal y ocupación del territorio durante la Alta Edad Media (HAR2009-07874). També ha estat finançada en les seves successives campanyes per ajuts del Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya i l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca de la Generalitat de Catalunya; així mateix, ha rebut aportacions tant del propi projecte ministerial com de l'ajuntament de la Vall d'en Bas, a qui agraïm la seva implicació en el projecte. Finalment, volem agrair a la família Feixes, propietària del mas i dels terrenys on es troba el jaciment, les facilitats atorgades.

L'Aubert (la vall d'en Bas, la Garrotxa) (segles VI-X dC): un assentament rural en els orígens del *Comitatus Bisuldunense*

Resum

Aquest text presenta els resultats d'una recerca executada des de la Universitat Autònoma de Barcelona pel Grup de Recerca Emergent OCORDE (2009 SGR-727) que pretén estudiar el poblament rural durant l'Alta Edat Mitjana a Catalunya Vella i que es concreta en l'excavació arqueològica de diversos jaciments entre els quals es troba l'Aubert (la Vall d'en Bas, la Garrotxa), un assentament rural que es pot incloure en un marc cronològic entre els segles VI-X.

Paraules clau: Catalunya Vella, la Vall d'en Bas, arqueologia, Alta Edat Mitjana, assentament rural.

Abstract

This paper presents the results of an archaeological and historical research in early medieval rural settlements in Catalunya Vella that is being carried out by the Research Group OCORDE (2009 SGR-727) from the Universitat Autònoma de Barcelona. To be specific, here we will focus on L'Aubert (la Vall d'en Bas, la Garrotxa), an archaeological site which fits the category of rural settlement and can be framed within the 6th-10th centuries.

Keywords: Catalunya vella, la Vall d'en Bas, archaeology, Early Middle ages, rural settlement.

1. Els orígens del territorium i del *Comitatus Bisuldunense*

A nivell general, l'organització territorial que s'observa a partir de la documentació legal i d'alguns concilis baiximperial i d'època visigoda s'estructura en una gradació reiterada d'entitats jerarquitzades (*ciuitas, castellum, vicus aut villa uel diversorum*)¹ que, a la vegada, quedarien englobades dins els *territoria*. En les poques fonts disponibles, alguns apareixen identificats en el segle VI amb els mots *terra* i *territorium*, com els documentats l'any 550-551 en la donació del bisbe Vicenç d'Osca o encara com el que apareix en una carta del bisbe *Montanus* de l'any 527.² Així, com ja han proposat altres autors abans, els *territoria*, ben presents en les fonts carolíngies i comtals de l'àrea catalana, constitueixen les circumscripcions administratives que se situen al capdavant d'aquesta organització,³ tot i que a l'època visigoda són districtes jurídics inferiors a les províncies, que conformen l'entitat més gran.⁴

En el nord-est de Catalunya, d'una banda tenim les *ciuitates* de *Gerunda* i *Emporiae*, antigues ciutats romanes i al mateix temps seus episcopals, que es constitueixen en centres dels seus respectius territoris

1 I Concili de Toledo, cànon V: J. VIVES, T. MARÍN, G. MARTÍNEZ, *Concilios visigóticos e hispano-romanos*, Barcelona-Madrid, 1963, p. 21; K. ZEUMER, *Lex Wisigothorum. Monumenta Germaniae Historica. Leges I*, Hannover, 1973, IX, 1, 21, p. 364.

2 (...) in terra Terrantonensi (...) in terra Barbotano (...) in terra Labeclosano (...) in terra Hilardensi (...) in terra Boletano (...) in terra Cesaraugustana; J. FORTACÍN, "La donación del diácono Vicente al monasterio de Asán y su posterior testamento como obispo de Huesca en el siglo VI. Precisiones críticas para la fijación del texto", *Cuadernos de Historia Jerónimo Zurita*, 47-48 (1983), p. 59-62. (...) *territorii Palentini* (...); A. CANELLAS, *Diplomática Hispano-Visigoda*, Zaragoza, 1979, doc.7, a. 527. C. MARTÍN, *La géographie du pouvoir dans l'Espagne visigothique*, Villeneuve-d'Ascq, 2003, p. 62-65.

3 A. PRIETO, R. MARTÍ, "Ordenamiento territorial antiguo y medieval del nordeste peninsular". *La ciutat en el món romà. XIV Congrés Internacional d'Arqueologia Clàssica*, Tarragona, 1994, p. 339-342.

4 R. MARTÍ, "L'organisation territoriale en Catalogne entre antiquité et féodalité". *Annals du Midi*, Tom 21, nº 266 (2009), p. 177-197.

(*territorium Gerundense*⁵ i *territorium Impuritanense*⁶), unes seues que ja apareixen ben documentades a les fonts a partir del segle V⁷ i que durant l'època visigoda seran centres referents. Per altra banda, cal considerar la presència del *territorium Petralatense*, la seu central del qual s'ha de situar al nucli de *Petralata*. Aquest surt esmentat per primera vegada l'any 835 a la documentació,⁸ fet que ens permet intuir la seva antiguitat, si prenem en consideració, també, les dades que s'han obtingut en unes recents excavacions arqueològiques que han documentat les restes d'una necròpolis, tot i que encara força escasses, que s'han datat a l'època visigoda (segles VI-VIII) i que demostrarien, si més no, que en aquest moment el lloc ja estaria ocupat.⁹ A més, cal tenir present que uns anys abans ja s'havia documentat una extensa ocupació d'època carolíngia i comtal.¹⁰

Al costat d'aquests *territoria*, a la comarca de la Garrotxa s'hi documenta, en una data relativament antiga com és l'any 817, el *territorio Bisuldunense*,¹¹ que vindria a completar, juntament amb els altres territoris anteriorment citats, l'estructura política de les actuals comarques gironines en aquesta època.¹² En aquest cas, però, és evident que el punt central del *territorium* no està constituït, com en els exemples de Girona i Empúries, per una *civitas*, sinó per un nucli, similar a Peralada, que exerceix funcions principals i que, segons les dades conegudes, sembla que durant l'època visigoda no estaria fortificat.¹³ En tot cas, la menció precoç del territori de Besalú permet entreveure l'existència d'un nucli més o menys modest a l'època visigoda, del qual l'arqueologia ha documentat diverses restes a la zona de la Devesa, amb habitatges dels segles IV-VI,¹⁴ davant la façana de Can Cambó, on es coneix una necròpolis amb tombes de caixa de *tegulae*,¹⁵ al carrer Tallaferro, amb estrats dels segles IV-V¹⁶ i al Pati de la Moneda, on es documenten reompliments amb ceràmiques que arriben fins al segle VII.¹⁷

És a partir de la conquesta franca quan comencem a registrar esments de territoris concrets en la documentació local més antiga del segle IX, circumscripcions geopolítiques que divideixen el nou espai conquerit; en aquest procés la Garrotxa queda englobada dins el *territorio Bisuldunense*, forma inicial que sembla heretar-se, com hem vist més amunt, de l'època visigoda, si no d'abans. Més endavant, el concepte sembla evolucionar cap al *pago Bisuldunense*, documentat el 844, fins acabar per imposar-se el *comitatus Bisuldunense*, documentat el 871 dins un procés genèric d'afermament dels comtats a tota la Catalunya Vella a finals del segle IX.¹⁸

- 5 S. SOBREQUÉS, S. RIERA, M. ROVIRA, *Catalunya Carolíngia. V. Els comtats de Girona, Besalú, Empúries i Peralada*, Barcelona, 2003, doc. 12, a. 833.
- 6 SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia. V...*, doc. 15, a. 835.
- 7 (...) *In gerundensi ecclesia episcopum* (...), INNOCENCI I, *Epistula* III, cap. II: PL 20, col. 489-490, a. 404-405 o 408-409.
- 8 SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia. V...*, doc. 15.
- 9 D. JOLY, "Intervenció arqueològica al cementiri alt medieval i la casa ibèrica del carrer del forn 33 de Peralada". *X Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona*, Arbúcies, 2010, p. 341-343.
- 10 J. LLINÀS, J. MERINO, M. MIRÓ, C. MONTALBAN, L. PALAHÍ, J. SAGRERA, *La Peralada ibèrica i medieval segons l'arqueologia. Les excavacions de 1989 a 1995. Monografies Empordaneses*, 4, Figueres, 1999.
- 11 SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia. V...*, doc. 7, a. 817.
- 12 C. FOLCH, *Els territoris del nord-est de Catalunya durant l'Alta Edat Mitjana (segles VI-XI d.C): organització territorial i arqueologia del poblament*. Tesis doctoral inèdita, Universitat Autònoma de Barcelona, Bellaterra, 2012, p. 74-76; X. PUIGVERT, "Període Visigòtic" a G. ALCALDE, F. BURJACHS (dir.), *Els Primers Mil·lennis, Quaderns d'Història d'Olot*, 2, Olot (1991), p. 66-67.
- 13 J. SAGRERA, "La recerca arqueològica a Besalú". *Tribuna d'Arqueologia*, Barcelona, 2006, p. 291-313; J. SAGRERA, "El poblament antic i medieval al voltant de Santa Maria de Besalú: les dades arqueològiques" a *Relíquies i Arquitectura Monàstica a Besalú*, Besalú, 2006, p. 105-150.
- 14 J. BUSQUETS, M. FÀBREGAS, "L'arqueologia a Besalú (La Garrotxa) a l'entorn de l'any mil" a *Congrés Internacional Gerbert d'Orlaci i el seu temps: Catalunya i Europa a la fi del primer mil·lenni*, Barcelona, 1999, p. 382-393.
- 15 J. M. NOLLA, "El món funerari de les ciutats d'Emporiae i Gerunda a l'Antiguitat Tardana. Balanç Global" a *Contextos funeraris a la Mediterrània nord-occidental (segles V-VIII). Gausac*, 34-35, Sant Cugat del Vallès (2009), p. 159-173.
- 16 J. FRIGOLA, J. FRIGOLA, "El jaciment dels Horts del carrer Tallaferro (Besalú, La Garrotxa). Campaña de 2011" a *XI Jornades d'Arqueologia de les comarques de Girona*, Girona, 2012, p. 313-319.
- 17 J. SAGRERA, "Intervencions arqueològiques a Besalú" a *VIII Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona*, Roses, 2006, p. 522-523.
- 18 R. MARTÍ, "Territoris en transició al Pirineu medieval" a *Actes del 3er curs d'arqueologia d'Andorra*, Andorra, 1995, p. 50-62.

La documentació dels segles IX-X també és clara en referir-se a les valls com a entitats territorials que se situarien jeràrquicament per sota dels territoris i que, a la vegada, englobarien termes menors, principalment de *villae*. Així, es documenta en aquesta zona el *valle Basso* (Vall d'en Bas)¹⁹, el *valle Miliaras* (Mieres),²⁰ el *valle Sancta Pace* (Santa Pau),²¹ el *valle Biania* (Vall de Bianya),²² el *valle Albet* o de Beget,²³ el *valle Agogia* (Vall d'Aguja)²⁴ i el *vallem Bichilibim*,²⁵ proper a l'anterior.

En aquest marc territorial cal destacar la política de fundació d'esglésies i monestirs, on cal citar, a la comarca de la Garrotxa, diversos casos que apareixen a la documentació més primerenca, tot i que no sigui abans de la segona meitat del segle IX, com succeeix amb el monestir de Sant Julià i Sant Vicenç del Mont l'any 866²⁶ i el de Sant Aniol d'Aguja el 871.²⁷ De fet, és sobre una fundació monàstica vinculada a aquest últim i documentada també aquell mateix any, Sant Llorenç del Mont o de Sous (*basilica in honorem sancti Laurentii*), que tenim les úniques referències arqueològiques en aquest àmbit geogràfic referents a aquest tipus d'establiments en la seva fase inicial; així, les excavacions arqueològiques realitzades han pogut documentar un mur semicircular que es posa per sota l'absidiola meridional de l'edifici romànic, que correspondria a les restes de l'absis, a més d'un altre mur i d'un enterrament. Aquestes estructures vindrien a confirmar l'existència d'una petita església amb un absis semicircular pavimentat amb *opus signinum* amb una habitació associada i una necròpoli, estructures que els excavadors daten, com a mínim i tot seguint les informacions documentals, en el segle IX.²⁸

En la seva expansió, els francs prioritzaren la conquesta i l'ocupació de ciutats o de centres territorials. Conquerits aquests, l'ocupació del territori també comporta, com mostren les dades arqueològiques, la creació d'algunes fortificacions en aquests llocs. Al nord-est de Catalunya, aquesta opció és ben manifesta en el cas del *castrum Tolone* a la vila de Peralada, documentat al segle X,²⁹ on les excavacions ratifiquen l'extensió i la solidesa d'aquesta nova fortificació construïda en el segle IX.³⁰ En el nostre àmbit d'estudi succeeix quelcom semblant, ja que en el nucli de Besalú les dades arqueològiques més recents obtingudes en diversos punts permeten datar a partir del segle IX la fortificació del lloc,³¹ tot i que la primera referència del *castrum Bisulduni* sigui de l'any 957.³² En paral·lel, algunes esglésies i monestirs també apareixen documentades en aquest moment.³³ L'arqueologia també n'ha documentat algunes restes, per exemple en el cas de Santa Maria.³⁴

En l'àmbit rural i en relació a les fortificacions, al nord-est de Catalunya, a banda de la menció documental al segle IX del *castellum Uellosos* que potser caldria situar en el nucli ibèric d'Ullastret³⁵ i del

19 SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*. V..., doc. 88, a. 894.

20 SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*. V..., doc. 65, a. 889.

21 SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*. V..., doc. 473, a. 979.

22 SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*. V..., doc. 330, a. 959.

23 SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*. V..., doc. 376, a. 966.

24 SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*. V..., doc. 330, a. 959.

25 SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*. V..., doc. 376, a. 966.

26 SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*. V..., doc. 38.

27 SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*. V..., doc. 41.

28 L. MORET, J.M. VILA, "L'església del monestir de Sant Llorenç de Sous (Albanyà, Alt Empordà)", *II Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna a Catalunya*, Sant Cugat, 2002, p. 87-96.

29 SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*. V..., doc. 107, a. 902.

30 LLINÀS et alii, *La Peralada ibèrica i medieval...*, p. 89-94.

31 SAGRERA, "El poblament antic i medieval al voltant de Santa Maria de Besalú...", p. 105-150.

32 SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*. V..., doc. 324, a. 957.

33 "*cenobium Sancti Petri*"; SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*. V..., doc. 447, a. 978. "*domum Sancti Genesii et Sancti Michaelis*"; SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*. V..., doc. 622, a. 1000. "*domum Sancti Ioannis*"; SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*. V..., doc. 461, a. 980. "*ecclesia sanctae Mariae*"; R. MARTÍ, *Col·lecció Diplomàtica de la Seu de Girona (817-1100)*, Barcelona, 1997, doc. 273, a. 1055.

34 SAGRERA, "El poblament antic i medieval al voltant de Santa Maria de Besalú...", p. 105-150.

35 R. d'ABADAL, *Catalunya Carolíngia*. II. *Els diplomes carolingis a Catalunya*, Barcelona, 1926-1956, p. 121-123, a. 834.

castellum Fractum que es localitza al poblat ibèric de Sant Julià de Ramis,³⁶ a la Vall d'en Bas, sabem que el *castrum Gorni* era un dels límits septentrionals de la vil·la de Sant Esteve l'any 898,³⁷ tot i que aquesta fortificació, desapareguda de la documentació més enllà d'aquest esment, potser podria vincular-se amb l'avenç dels cerdans sobre Osona a finals del segle IX.³⁸

En darrer terme trobem els *loci* i les *villae* amb un terme propi i els *villares*,³⁹ unitats menors de poblament inserides sempre dins el terme d'una vil·la. A partir de finals del segle IX, la documentació més primerenca d'aquesta zona cita diversos llocs de poblament que en general responen a aquestes categories. Un cas ben documentat a la Garrotxa el constitueix la Vall d'en Bas (figura 1), lloc on cal situar el jaciment de L'Aubert, que veurem en detall més endavant. En un primer esment (*in Basse*), que es troba al precepte de Sant Aniol d'Aguja de l'any 871, el lloc (*locum*) d'Olot i la seva antiga església s'atribueixen a aquest monestir.⁴⁰ Poc més tard, disposem d'un document que, tot i que sembla suspecte en quant a la seva validesa, situa dins el *Valle Basso* el lloc de Sant Esteve per primera vegada l'any 894.⁴¹ El següent esment de Sant Esteve es dona l'any 898 en un precepte de Carles el Simple,⁴² quan ja apareix citat com a *villa*.⁴³ De la mateixa manera, també dins el terme de Sant Esteve cal destacar la presència del *villare Terrucio*, avui el mas Terruç, molt proper al jaciment de L'Aubert, i que seria esmentat d'antic en el document suspecte citat més amunt de l'any 894,⁴⁴ tornant a aparèixer en l'acta de consagració de l'església de Sant Esteve de l'any 1119.⁴⁵

Finalment, aquesta escala jeràrquica que tothora venim descrivint també queda ben explícita quan dins la mateixa vall s'inclouen igualment la vil·la de Les Preses, que al mateix temps engloba els vilars *Corbo* i *Novo* entre d'altres llocs de poblament,⁴⁶ i la vil·la dels Balbs i el lloc de la Pinya, a més d'Olot mateix.⁴⁷

Ja des de la fi del segle IX, però, l'ordenament jeràrquic i eclesiàstic de la vall també comença a reflectir diversos canvis. Així, a l'antiga església d'Olot, ara subordinada a un monestir, es contraposa l'hegemonia que sembla exercir en la vall la vil·la de Sant Esteve d'en Bas, sorgida a redós d'una església i dotada d'un terme relativament gran, que fixa aquell precepte de l'any 898, quan s'atorga a un particular de nom Teodosi.⁴⁸ Per això ens resulta sorprenent aquell document previ de l'any 894, que considerem

36 ABADAL, *Catalunya Carolíngia*. II..., p. 123, a. 834.

37 ABADAL, *Catalunya Carolíngia*. II..., p. 368-370.

38 J. GIBERT, *L'Alta Edat Mitjana a la Catalunya central (segles VI-XI d.C.). Estudi històric i arqueològic de la conca mitjana del riu Llobregat*. Tesi de Doctorat inèdita, Universitat Autònoma de Barcelona, 2011, p. 417.

39 Per veure les característiques d'un d'aquests assentaments rurals: C. FOLCH, R. MARTÍ, "Excavacions arqueològiques al vilar de Montclús (Santa Maria de Merlès, Berguedà): un assentament rural del segle IX" a *III Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna a Catalunya*, Vol. II, Sabadell, 2007, p. 506-513.

40 "...et in Basse, locum qui dicitur Olotis, cum antiqua ecclesia in honore sanctae Marie fundata"; ABADAL, *Catalunya Carolíngia*. II..., p. 175-178.

41 "alaudem meo in comitatu Bisuldunense, in valle que dicunt Basso, in locum ubi dicitur Sancti Stefani, vel villare que vocant Terrucio"; SOBREQÜÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*. V..., doc. 88, a. 894.

42 "...et in valle Basse villam quae dicitur Sancti Stephani cum valle Ionathes, cum villis et villaribus quae ibidem sunt"; ABADAL, *Catalunya Carolíngia*. II..., p. 368-370.

43 Les úniques dades arqueològiques disponibles de l'existència d'aquesta *villa* i de l'església de Sant Esteve són de l'any 1889 quan, durant les obres destinades a suprimir el cementiri que hi havia a tocar de l'església parroquial, a la banda de ponent, va aparèixer un conjunt de tombes antropomorfs excavades a la roca que es daten entre els segles IX-X. AADD, *Catalunya Romànica*. IV. La Garrotxa, Barcelona, 1990, p. 409.

44 "villare que vocant Terrucio"; SOBREQÜÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*. V..., doc. 88, a. 894.

45 "terminatur in collo qui dicitur de Basso et de Terrucio"; AADD, *Catalunya Romànica*. IV..., p. 403.

46 "in valle Baso, villa que vocant Presas, ubi ecclesia fundata est in onorem Sancti Petri et ipso Pugolo et ipsa Avellaneda et ipsa Nespoleda et ipsa villares que vocant Corbos et ipsos villare Novuo cum fines vel termines eorum"; SOBREQÜÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*. V..., doc. 200, a. 926.

47 "et ipsum alodem quod merebat habere in valle Basso, in villa Balbos vel in ipsa Pinna"; SOBREQÜÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*. V..., doc. 342, a. 961.

48 "et affrontat ipsa vallis de parte orientis in serra quae dividit inter Girundense et Bisuldunense de meridie affrontat in fines de comitatu Ausonensi usque ad collum Jonathes, de parte circi in castrum Gorni, de istis vero partibus sicut aqua vergit et pergit usque ad Villarem Veterem, pergitque per Arenas usque ad Pausata Tepidi et pergit usque ad Paratella et inde vadit ad monte Meridiano et usque ad serram Elceriolas et usque ad fines Pinetae"; ABADAL, *Catalunya Carolíngia*. II..., p. 368-370.

suspecte, on l'quiló pretenia vendre a son fill Sendred el seu alou de Sant Esteve i del vilar Terruç, de superfície més reduïda, on en l'afrontació occidental s'esmenta la *parrochia Nativale* i les rompudes d'Angela i del moro Arnald.⁴⁹ O estem davant de maniobres aristocràtiques en la zona, tot aprofitant aquell temps de convulsió política, o el document de l'any 894 és una falsificació força acurada, on s'acumulen els errors en la còpia que el transmet. El cas és que en aquesta data i en aquesta zona l'ús del terme parròquia, referit al districte propi d'una església rural, ens sembla relativament prematur i, més encara, en relació a un indret del que se'n desconeix la ubicació precisa ni cap altra referència, com és el cas d'aquest "*Nativale*". En aquest àmbit geogràfic, l'aparició genèrica d'esglésies a la documentació no es produeix fins entrat el segle X, quan la profusió d'esments sembla anar lligada a l'aparició del concepte de parròquia. Així ho vàrem observar en un altre treball en resseguir la implantació successiva sobre aquest territori d'una xarxa d'esglésies dotades amb un terme ben delimitat i a les que s'adjudica la capacitat de percebre taxes (dècimes i primícies) sobre la producció agrícola d'aquest terme.⁵⁰

2. Les excavacions arqueològiques a l'Aubert

2.1. Situació geogràfica

Avui és una masia tradicional la que conserva el topònim de l'Aubert, edificació que es troba situada en un vessant a l'est del riu Fluvià, en el sector més meridional de la Vall d'en Bas (figura 2), a tocar de l'antic camí ral que comunicava la zona de la Garrotxa amb la ciutat de Vic i que ja l'any 1117 és esmentat amb el nom de camí d'Osona.⁵¹ Les primeres notícies sobre aquest mas són d'època baix-medieval, quan era domini directe dels Alemany de Bellpuig, que rebien censos dels habitants del mateix; així, sabem, per exemple, que l'any 1360 el mas era tingut per Bartomeu Albert.⁵²

La localització del jaciment de l'Aubert tingué lloc dins el context d'un programa de prospeccions arqueològiques desenvolupat en els termes municipals de la Vall d'en Bas, les Preses i Riudaura, el qual s'inclouïa en el marc d'un projecte genèric de recerca arqueològica més ampli.⁵³ Així, a part d'alguns jaciments d'època prehistòrica, aquest projecte de prospeccions també va permetre identificar jaciments d'altres períodes cronològics com el que ara tractem, localitzat en una plataforma allargada en sentit est/oest (coordenades UTM: 455501/4660684, a 505 m.s.n.m.) i situada un centenar de metres al sud del mas actual, tot just en el pas dels prats del fons de vall als boscos dels vessants (figura 2). Aquesta plataforma queda definida en el seu sector sud per un retall efectuat en una època indeterminada entre l'abandonament de l'assentament altmedieval i l'època moderna, retall que provocà un desnivell variable d'entre 1 i 2 metres entre la superfície d'aquesta plataforma i la cota on comença el prat situat immediatament per sota. De fet, aquest retall, que produí una afectació encara no precisada en la conservació del jaciment, facilità la localització del mateix en aparèixer material i estructures arqueològiques en el tall.

2.2. Desenvolupament de l'excavació

Els treballs d'excavació executats durant set campanyes (anys 2006-2012) han permès documentar diverses restes que corresponen fonamentalment a un assentament rural d'època altmedieval (figura 3). S'ha obert una superfície de 970 m² en la zona central de la plataforma que ocupa el jaciment, on s'ha documentat tot un conjunt d'estructures.

49 "...de parte orientis in ipsa summa serra qui dividit inter lerundense vel Bisuldunense, et de meridie afrontat ubi Fluvianus exurgit, et sic perrexit usque ad ipsa pausada, et de occiduo afrontat in ipsa parrochia Nativale vel ubi ipsos campos que traxit Angela et maurus Arnaldo de ermo, et sic perrexit in summa serra sicut aqua vergit"; SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*. V..., doc. 88.

50 C. FOLCH, J. GIBERT, "Als segles IX-XI: vil·les, vilars, esglésies i castells" a G. ALCALDE, R. M. SAÑA (ed.), *Sis mil anys vivint a la vora dels aiguamolls de la Vall d'en Bas*, Besalú, 2009, p. 109-127.

51 X. PUIGVERT, "L'Època Medieval", *Quaderns d'Història d'Olot*, Olot, 1996, p. 23.

52 J. PAGÈS, *Els senyorius alodials en el vescomtat de Bas a la baixa edat mitjana*, Girona, 1987, p. 191-194.

53 G. ALCALDE, M. SAÑA; C. TORNERO, *Prospecció arqueològica a la Vall d'en Bas, les Preses i Riudaura (La Garrotxa)*, Informe de les prospeccions efectuades l'any 2004. Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Generalitat de Catalunya, 2004.

2.2.1. Les estructures de la Baixa Edat Mitjana i de l'època moderna

Per sobre de l'assentament altmedieval s'han identificat un seguit d'estructures i estrats posteriors. Així, per sota l'estrat superficial es documentà un segon nivell que cobria el jaciment altmedieval i que cal associar a un mur de pedres lligades amb fang molt arrasat de difícil interpretació; la cronologia d'aquesta estructura ve donada per l'aparició d'una moneda de mitjans del segle XVII i diversos fragments de ceràmica vidrada. Una altra estructura d'època moderna és un forn, possiblement de calç, de planta circular, excavat en el tall i afectant l'estratigrafia del jaciment, que presentava signes de rubefacció per haver estat sotmesa a temperatures elevades. Així mateix, aquest forn, que caldria relacionar amb el mas actual de l'Aubert, ha estat afectat al seu torn pel mateix procés erosiu que incideix sobre tot el tall, havent-se perdut part de la meitat meridional de l'estructura.

Dels segles XV-XVI s'ha excavat una estructura formada per un retall condicionat amb dos esglaons i dos murs paral·lels de pedres lligades amb fang, a manera de marges d'un camí que donaria accés a aquesta zona que, en aquest moment i un cop abandonat l'assentament altmedieval, hauria quedat com un espai dedicat a feixes de conreu.⁵⁴

Finalment, del segle XIII, al nord-est de l'assentament altmedieval, i també sense cap relació amb ell, s'ha excavat un mur de pedres que cal identificar amb les restes d'una antiga feixa de conreu que segurament calgui relacionar amb les activitats de caire agrícola que desenvoluparia el mas de L'Aubert durant la Baixa Edat Mitjana.⁵⁵

2.2.2. L'assentament altmedieval

2.2.2.1. Fase I (segles VI-VII)

A l'oest de l'àmbit 4, que pertany a la fase II, es localitza un espai d'habitatge format per un àmbit (A-5) que presenta una forma rectangular i està bastit amb diversos murs de pedres lligades amb fang que formarien un sòcol sobre el qual s'aixecarien les parets en terra, cobert amb materials peribles. Situat al centre d'aquest àmbit s'ha pogut delimitar un fogar,⁵⁶ de forma més o menys ovalada, format a partir d'una cubeta amb un conjunt de pedres, acompanyades d'un bon nombre de carbons i de terra rubefactada. A banda d'aquest àmbit 5, i en relació amb altres construccions pràcticament desaparegudes, només s'ha documentat restes de dos murs molt arrasats bastit amb blocs lligats amb fang. Finalment, a més d'aquests espais d'habitatge, també s'ha documentat una zona d'emmagatzematge de la qual s'ha excavat una única sitja (E-7)⁵⁷ segura d'aquest període, de perfil acampanat i fons pla.

El material arqueològic d'aquesta fase està format, de manera absolutament majoritària, per ceràmica, representada per olles amb el llavi bisellat, triangular o amb un lleuger encaix per a tapadora, amb el perfil en "S", carenat o globular i el fons pla; en una proporció substancialment menor, hi trobem bols i cassoles de parets rectes i fons pla, algunes amb nanses de mamelló, formes a les quals cal afegir i destacar la presència de grans contenidors tipus *dolium* i d'alguns fragments informes d'àmfora. Pel que fa a la decoració, si bé força escassa, presenta variacions, observant-se al voltant de les peces dues o més línies incises horitzontals paral·leles i alguns fragments amb decoració d'estries sobre el coll i l'espatlla de la peça. En relació als paral·lels es poden esmentar els jaciments propers de Vilauba

54 S'han datat carbons localitzats en el nivell d'abandonament d'aquest espai. UBAR-1199: edat radiocarbònica convencional: 375±30 BP; Cal AD (1 sigma): 1452-1516; Cal AD (2 sigmes): 1445-1596.

55 S'ha efectuat una datació sobre carbons que provenen d'un estrat associat a aquest mur documentat en un sondeig. UBAR-1200: edat radiocarbònica convencional: 700±30 BP; Cal AD (1 sigma): 1270-1297; Cal AD (2 sigmes): 1260-1377.

56 BETA-320789: edat radiocarbònica convencional: 1420±30 BP; Cal. AD (2 sigmes): 600-660; Cal. AD (1 sigma): 610-650.

57 S'ha datat un fragment de fauna procedent d'un dels nivells que amortitza aquesta sitja (E-7). BETA-289562: edat radiocarbònica convencional: 1550±40 BP; Cal. AD (2 sigmes): 420-600; Cal. AD (1 sigma): 430-560.

(Camós),⁵⁸ la Carretera de Sant Martí d'Empúries,⁵⁹ el nucli de Sant Martí d'Empúries⁶⁰ i la Ciutadella (Roses)⁶¹ amb contextos ceràmics dels segles VI-VII, uns repertoris que sovint apareixen, encara, amb ceràmiques d'importació (TSAD, DSP i àmfores). A banda de la ceràmica, també cal destacar la troballa d'alguns fragments de molins manuals rotatoris de basalt i, entre el material de ferro, un ganivet.

2.2.2.2. Fase II (segles VII-VIII)

Les estructures que conformen aquesta fase se situen sobre l'assentament anterior i estan formades per un edifici central de planta més o menys rectangular amb dos àmbits successius (A-1 i A-3) comunicats entre ells. Els àmbits estan construïts a partir de diversos murs bastits amb blocs poc treballats per les cares vistes lligats amb fang, que formarien un sòcol sobre el qual s'aixecarien les parets amb terra i les cobertes es bastirien amb materials peribles tipus canyes o brancatge amb fang. També cal situar en aquesta fase un altre àmbit (A-4) i un camp de sitges format, fins al moment, per tretze estructures (figura 5). Cal afegir que l'espai que es troba entre aquest habitatge i el camp de sitges queda tallat per l'obertura del camí d'època moderna. En aquest sentit, podria ser que el mur que forma el marge oriental d'aquest hagués aprofitat un mur previ altmedieval que separaria els espais d'habitatge i de magatzem, tot i que les proves estratigràfiques en aquest sentit no són concloents.⁶²

En l'àmbit 1 (A-1), que ocupa una posició central en l'edifici (figura 4), en el seu interior, hem documentat una llar de foc i dos forats de pal. La llar de foc té una forma més o menys circular i esta construïda a partir d'una cubeta excavada al terreny natural i en part en nivells previs, amb un seguit de pedres posades en cercle i abundants restes de cendres i carbons.⁶³ Les darreres estructures documentades han estat dos forats amb diverses pedres planes en el seu interior, que haurien servit per falcar els pals de sosteniment de la coberta.

En relació a aquest edifici, l'excavació ens ha permès documentar una altra estructura (A-8) que s'hi relaciona, situada a l'exterior del mateix. Es tracta d'un talús construït amb un nombrós grup de pedres de mida gran, que ajudaria a sostenir en aquesta zona part de la terrassa artificial on estan bastides algunes de les estructures d'aquesta fase i el mur que delimita pel sud aquest espai d'habitatge (A-1 i A-3). Finalment, a l'oest i en contacte amb l'edificació que acabem de descriure, en la zona que s'anomena sector 2, s'ha excavat un altre àmbit (A-4), en aquest cas més petit que els anteriors. Està format per dos murs de pedres poc treballades per les cares vistes lligades amb fang, que formarien un sòcol sobre el qual s'aixecarien les parets en terra i cobert amb materials peribles.

El material majoritari documentat correspon a la ceràmica, amb un repertori formal compost per olles amb el llavi bisellat o arrodonit i uns pocs casos bífids o amb un lleuger encaix per a tapadora, amb el perfil en "S", carenat o globular i el fons pla; en menor proporció, hi trobem gerres amb vessador i bols, destacant també la presència puntual de grans contenidors. Pel que fa a la decoració, es limita a la presència al voltant de les peces de dues o més línies incises horitzontals paral·leles. Així mateix, cal destacar la localització d'alguns fragments ceràmics pintats amb bandes negres d'òxid de manganès aplicades sobre la superfície. Alguns jaciments amb contextos ceràmics similars, amb cronologies situ-

58 P. CASTANYER, J. TREMOLEDA, *La vil·la romana de Vilauba, un hàbitat rural d'època romana al Pla de l'Estany*, Banyoles, 1999, p. 261-276.

59 J. LLINÀS, "La excavación de la carretera de San Martín de Ampurias (Gerona): Un ejemplo de la evolución de los contextos cerámicos durante la Antigüedad Tardía en el litoral catalán". *Archivo Español de Arqueología*, 70 (1997), p. 149-169.

60 X. AQUILUÉ, L. BURÉS, "Fase V: l'Antiguitat Tardana". AQUILUÉ, X. (dir.) *Intervencions arqueològiques a Sant Martí d'Empúries (1994-96). De l'assentament precolonial a l'Empúries actual. Monografies Emporitanes*, 9, Museu d'Arqueologia de Catalunya. Girona 1999, p. 389-422.

61 A. M. PUIG, "El jaciment de Rhode a la fi de l'Antiguitat Tardana. Els contextos del segle VII dC a la Ciutadella de Roses (Alt Empordà, Girona)", *Pyrenae*, 29 (1998), p. 171-191.

62 En publicacions anteriors hem considerat aquest espai (A-2) com un àmbit o possible àrea oberta associada a la casa de la fase II, un extrem que hores d'ara no podem confirmar.

63 BETA-277762: edat radiocarbònica convencional: 1280±40 BP; Cal. AD (1 sigma): 670-770. Cal. AD (2 sigmes): 660-810.

ades entre els segles VII-VIII,⁶⁴ serien els casos propers del *Castellum Fractum* (Sant Julià de Ramis),⁶⁵ Puig Rom (Roses)⁶⁶ i el Serradar (Sant Pere Pescador),⁶⁷ i altres exemples d'altres bandes de Catalunya com el Serrat dels Tres Hereus (Casserres)⁶⁸ i alguns jaciments del Vallès.⁶⁹ En relació a altre tipus de material, també s'han localitzat, pel que fa al material lític, alguns fragments de molins manuals rotatoris de basalt i, entre el material de ferro, diversos fragments de ganivets.

2.2.2.3. Fase III (segles IX-X)

A l'entorn de edifici de la fase anterior es documenten un conjunt de tres cabanes (C-1, C-2 i C-3?), un mur que podria delimitar un àmbit (A-6?) i tres sitges (E-9, E-16 i E-17), tots ells corresponents a la darrera fase d'ocupació del jaciment a l'Alta Edat Mitjana.

El primer fons de cabana (C-1) mesura 6,10 metres de llargada, i està format per un gran retall de forma més o menys ovalada, tot i que l'amplada no és avaluable perquè fou en part destruït en eixamplar-se el camp inferior en època moderna, fet que n'ha malmès la meitat occidental.

El segon fons de cabana (C-2) es troba situat a l'oest de l'anterior i es presenta com un gran retall de forma més o menys ovalada, que mesura 5,38 metres de llargada, també afectat per la topografia actual del camp inferior. Associat a aquest es documenta part d'un mur de pedres lligades amb fang que probablement formaria part del sòcol perimetral, aixecat amb terra, que suportaria la coberta bastida amb materials peribles. Associades a aquesta cabana s'han localitzat i excavat dues estructures: un fogar, de forma més o menys circular, d'un metre de diàmetre, que es mostra com una taca d'argila rubefactada amb restes de carbons, i un forat amb una olla quasi sencera a dins amb les restes d'un petit gallinaci dipositat en l'interior de la peça.⁷⁰

En aquesta mateixa fase, alguns indicis apunten vers la possible existència d'un altre fons de cabana (C-3?) situat a l'est de C-1, el qual es trobaria pràcticament desaparegut a causa del rebaix que es va produir en època moderna a la banda sud del jaciment i que, com ja hem vist, també afectà els altres fons de cabana documentats en aquesta fase. Bàsicament s'han documentat les restes d'un foc que podria haver-se trobat en l'extrem del fons de cabana.⁷¹

Associat a aquest grup de cabanes, també s'ha pogut localitzar un tram de mur de pedres lligades amb fang, d'aproximadament 7 metres de llargada, situat en l'extrem occidental del jaciment.⁷² En aquest mur s'hi adossen diversos nivells arqueològics on es va localitzar una moneda.⁷³

64 Es tracta d'uns materials ceràmics sobre els quals s'ha fet una primera aproximació per al conjunt de Catalunya per tal de mostrar les seves principals característiques: C. FOLCH, "La ceràmica de la Alta Edat Media en Catalunya (siglos VIII-IX d.C.): el estado de la cuestión". *Arqueología y Territorio Medieval*, 12.2 (2005), p. 237-254.

65 J. BURCH, G. GARCIA, J. M. NOLLA, L. PALAHI, J. SAGRERA, M. SUREDA, D. VIVÓ, I. MIQUEL, *El Castellum a Excavacions Arqueològiques a la muntanya de Sant Julià de Ramis*, 2, Girona, 2006.

66 J. M. NOLLA, J. CASAS, "El material ceràmic del Puig de les muralles (Puig Rom, Roses)" a *Contextos ceràmics d'època romana tardana i de l'Alta Edat Mitjana (segles IV-X). ArqueoMediterrània*, 2, Badalona, 1997, p. 7-20.

67 M. FUERTES, C. MONTALBÁN, "El Serradar, una necròpolis i un hàbitat de l'Antiguitat Tardana a Sant Pere Pescador" a *Actes del Congrés: El paisatge element vertebrador de la identitat empordanesa*, Vol. I, Figueres, 2007, p. 291-299.

68 C. FOLCH, J. GIBERT, J. MARTÍN, E. RODRIGO, "L'ocupació de l'Alta Edat Mitjana del Serrat dels tres hereus, Casserres, Berguedà" a *III Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna a Catalunya*, Vol. II, Sabadell, 2007, p. 753-757.

69 J. ROIG, J. M. COLL, "El registre ceràmic dels assentaments i vilatges de l'Antiguitat Tardana de la Depressió Litoral i Prelitoral (s. VI-VIII): caracterització de les produccions i estudi morfològic" a *IV Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna a Catalunya*, Vol. I, Tarragona, 2011, p. 211-226.

70 S'ha realitzat una datació sobre aquestes restes. BETA-289563: edat radiocarbònica convencional: 1130±40 BP; Cal. AD (2 sigmes): 780-1000; Cal. AD (1 sigma): 880-980.

71 BETA 236250: edat radiocarbònica convencional 1170±60 BP; Cal. AD (2 sigmes): 690-1000; Cal. AD (1 sigma): 780-900/ 920-960.

72 Els darrers treballs permeten descartar la hipòtesi plantejada en altres publicacions, quan identificàvem en aquesta zona un fons de cabana (C-3) que ara s'ha demostrat inexistent.

73 Es tracta d'una moneda de plata que es pot datar en el segle X. M. CRUSAFONT, "La moneda barcelonina del segle X. Altres novetats comtals", *Acta Numismàtica*, 38 (2008), p. 91-121. X. SANAHUJA, "La moneda de Barcelona al segle X, segons les

Al nord d'aquest mur, se n'ha documentat les restes d'un altre de planta curvilínia, bastit amb pedres lligades amb fang que podria formar part d'un àmbit (A-6?), possiblement afectat per la construcció d'un rec en època moderna.

Finalment, cal situar en aquesta fase tres sitges que es localitzen en el mateix sector que les pertanyents a les fases 1 i 2, ara de perfil globular i fons còncav i irregular (E-9, E-16 i E-17), una tipologia ben documentada en altres assentaments d'aquestes cronologies (segles IX-X) en d'altres zones de Catalunya.

El material documentat en aquesta fase està representat de forma majoritària per la ceràmica, de la qual tipològicament destaquen les olles amb el llavi arrodonit, alguns exemples engruixits, amb el perfil en "S" o globular i el fons pla, unes peces que en general mostren un major gruix en les seves parets en relació als contextos anteriors. Cal afegir de manera destacada l'aparició d'una nansa de cinta espatulada, acompanyada per alguns fragments ben cuits, reduïts a l'interior i oxidats a l'exterior, als quals cal afegir encara la presència de sitres, una forma poc abundant però reconeguda a partir d'algun fragment de vora amb arrencament del bec. Pel que fa a la decoració, aquesta sembla limitar-se a algun cas amb presència de dues o més línies incises horitzontals paral·leles i en forma de dent de serra al voltant de les peces. Aquestes ceràmiques presenten semblances amb contextos, prou coneguts dels segles IX-X, documentats en els jaciments propers de Peralada (Alt Empordà),⁷⁴ Ullastret (Baix Empordà),⁷⁵ Girona (Gironès)⁷⁶ i Sant Martí d'Empúries (Alt Empordà),⁷⁷ tot i que els millors exemples es poden trobar en diversos jaciments del Vallès.⁷⁸

3. Conclusions

Al capdamunt de l'organització territorial d'època visigoda, a la comarca de la Garrotxa hi trobem un territori principal, el "*territorium Bisuldunense*". L'antiguitat d'aquesta entitat jurídica seria similar a la del seu centre territorial, Besalú, on les darreres excavacions arqueològiques han localitzat diverses restes dels segles V-VIII, tant a la zona de la Devesa com en part del nucli històric. En l'àmbit rural, a partir d'aquest moment es detecten canvis que afecten de ple les característiques del poblament amb l'abandonament de les *villae* romanes⁷⁹ i amb la creació de nous assentaments que es poden assimilar a la categoria del que la documentació d'època visigoda anomenarà *villa*, *villula*, *domus* o *casa*. En concret, podem situar en aquest context les fases I i II del jaciment de L'Aubert, datades en els segles VI-VIII, on es documenten dos petits assentaments agropecuaris que inclouen diversos espais d'habitatge i un camp de sitges.⁸⁰

Posteriorment, la conquesta franca es dirigeix cap al control dels centres territorials de tradició antiga, entre els quals Besalú esdevé clau, des del segle IX, per a l'organització del nou comtat que integra també les valls perifèriques de l'antic territori, com sembla succeir amb el *valle Basso*. Així, és durant aquest segle que la documentació reflecteix aquest procés, apareixent inicialment com a *territorium* i

troballes Espanya-1 i Espanya 2 (925)", *Acta Numismàtica*, 36 (2006), p. 79-113.

74 J. LLINÀS et alii, *La Peralada ibèrica i medieval segons l'arqueologia...*, p. 120-122.

75 F. CODINA, J. MARGALL, G. DE PRADO, X. SOLDEVILA, "Evidències arqueològiques d'època medieval al nucli històric d'Ullastret", *Estudis del Baix Empordà*, XXV (2006), p. 33-64.

76 J. M. NOLLA, L. PALAHÍ, J. SAGRERA, M. SUREDA, E. CANAL, G. GARCIA, M. J. LLOVERAS, J. CANAL, *Del forum a la plaça de la catedral. Evolució historicourbanística del sector septentrional de la ciutat de Girona*, Girona, 2008, p. 207-224.

77 X. AQUILUÉ (dir.), *Intervencions arqueològiques a Sant Martí d'Empúries (1994-96). De l'assentament precolonial a l'Empúries actual. Monografies Emporitanes*, 9, Girona, 1999, p. 433-441.

78 J. ROIG, J. M. COLL, "L'assentament altomedieval de Castellar Vell. Resultats de la intervenció arqueològica a les sitges i el fossat", *Plaça Vella*, 41 (1996), p. 7-35. J. ROIG, J. M. COLL, *L'Església Vella de Sant Menna (Sentmenat del Vallès)*, Barcelona, 1995.

79 J. CANAL, J. CANAL, J. M. NOLLA, J. SAGRERA, "La crisi de les *villae* i de la noblesa de la *Tarraconensis* en el canvi del segle V al VI. Fonts textuais i evidències arqueològiques", *Empúries*, 55 (2007), p. 185-198.

80 FOLCH, *Els territoris del nord-est de Catalunya durant l'Alta Edat Mitjana (segles VI-XI d.C.)...*, p. 433-454.

seguidament documentant-se com a *pagus*, per acabar conformant el *comitatus Bisuldunense*. Per la seva part, les excavacions arqueològiques mostren la creixent entitat que progressivament adquireix Besalú, documentant-se la fortificació d'aquest nucli i des de mitjan segle X el *castrum Bisulduni*, així com diverses esglésies i monestirs. En aquest mateix moment, viles i vilars constitueixen les entitats que caracteritzen el poblament rural, ben documentades d'ençà del segle IX. Un bon exemple d'aquest tipus d'assentaments el constitueix la fase III de L'Aubert datada en els segles IX-X, en aquest moment format per diverses cabanes (potser en referència a les *casae* que apareixen a la documentació escrita) i un camp de sitges. Tot i no aparèixer a la documentació medieval referent a la Vall d'en Bas, ens podem plantejar que aquest establiment formés part del que la documentació anomena *villare*, possiblement vinculat a un personatge concret, potser el seu fundador o receptor. Això ho confirmaria, probablement, l'onomàstica franca que delata el topònim *Adalbertus* > *Aubert*⁸¹, que es conserva en la masia actual, situada a 100 metres del jaciment. Així mateix, cal tenir present que a la zona de la Vall d'en Bas ja es documenta una *villa*, la de Sant Esteve, l'any 898, a la qual pertanyen diversos vilars,⁸² entre els quals un possiblement seria L'Aubert. Es tractaria d'un cas, gairebé únic al territori català,⁸³ que ens permet veure, a partir de la pràctica arqueològica, la realitat física d'un lloc d'hàbitat vinculat a un topònim significatiu, com a mínim per a l'època carolíngia-comtal. En aquest sentit, la moneda documentada en un dels nivells d'amortització mostra que l'assentament s'extingeix al segle X, fet corroborat, també, pels materials ceràmics de les estructures més recents.

Figura 1. Mapa del llocs documentats a la Vall d'en Bas (J.Gibert).

81 Es tracta d'un nom comú en època franca. J. BOLÒS, J. MORAN, *Repertori d'antropònims catalans (RAC)*, Barcelona, 1994, p. 78-79. De fet, un *Adalberto* apareix l'any 904 com a testimoni en una venda de béns situats a la propera vall de Cogolls, a les Planes d'Hostoles. SOBREQÜÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*. V..., doc. 79.

82 ABADAL, *Catalunya Carolíngia*. II..., p. 368-370, a. 898.

83 L'altre cas conegut en el que es pot relacionar topònim i assentament excavat és el vil·lar de Montclús: FOLCH, MARTÍ, "Excavacions arqueològiques...", p. 506-513.

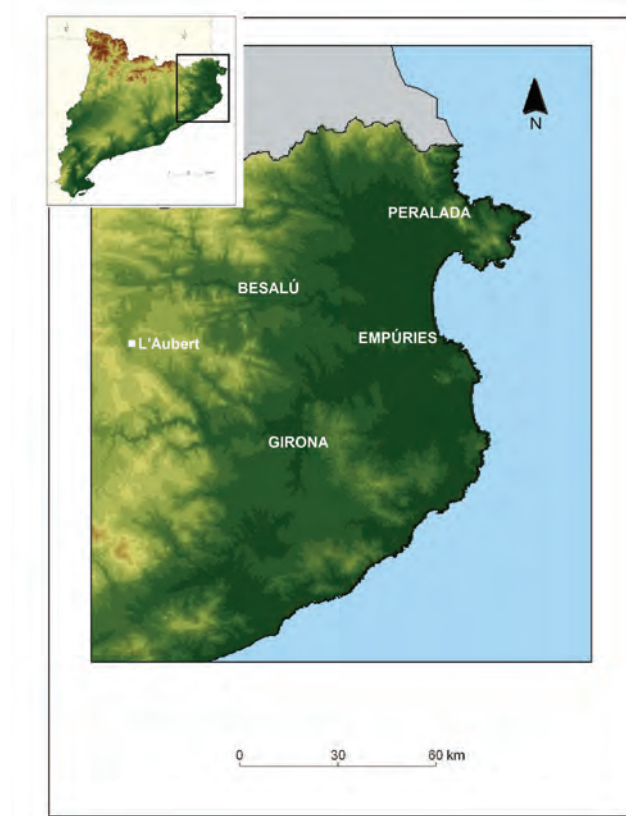

Figura 2. Mapa de la situació geogràfica del jaciment (C.Folch).

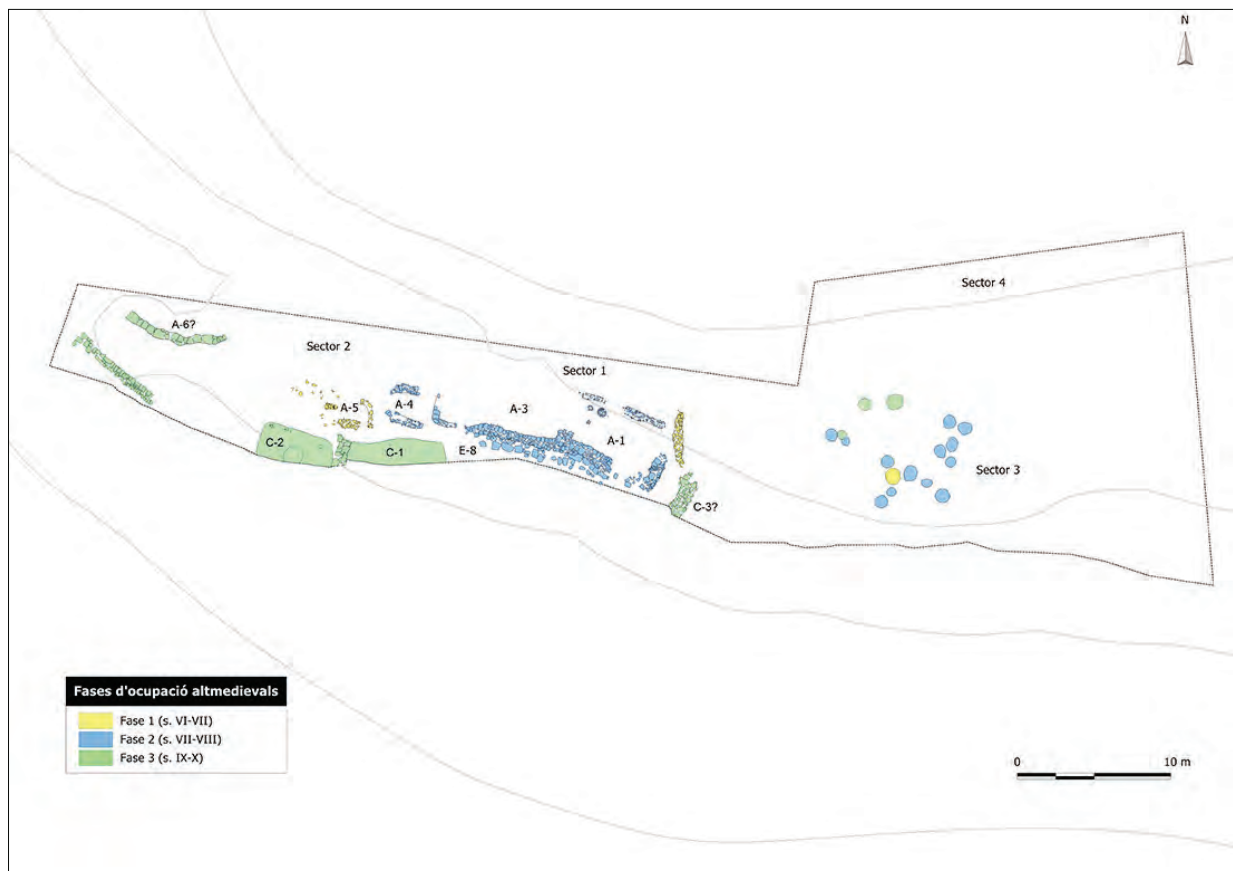

Figura 3. Planta general de les estructures de l'Alta Edat Mitjana (anys 2006-2012) (C.Folch/J.Gibert/X.Gonzalo).

Figura 4. Detall de l'àmbit 1 de la fase II (segles VII-VIII) (C.Folch/J.Gibert).

Figura 5. Detall del camp de sitges documentat al sector 3 (C.Folch/J.Gibert).

Figura 6. Detall d'alguns dels materials arqueològics documentats en el jaciment. 1 moneda de plata (Fase 3: segles IX-X), 2-braçalet de bronze (Fase 2: segles VII-VIII), 3- *pondus* (Fase 1: segles VI-VII), 4-ganivet de ferro (Fase 1: segles VI-VII) i 5-olla de ceràmica (Fase 3: segles IX-X) (C.Folch/A.Molina)